

Prof. dr hab. Andrzej Buko
Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Warszawa
e-mail: a.buko@iaepan.edu.pl

Recenzja osiągnięcia naukowego i dorobku naukowego

dr. Kamila Kajkowskiego

w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie archeologia

Niniejsza recenzja została przygotowana zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668), która mówi: „Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która [...] posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.” W przypadku dyscypliny jaką jest archeologia Ustawa wskazuje na następujące elementy osiągnięcia naukowego: co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie ministerialnym lub cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych lub artykułów w recenzowanych materiałach pokonferencyjnych, a także wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. We wniosku Habilitanta czytamy, że osiągnięciem naukowym będącym podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest monografia naukowa: Kajkowski K., 2024, *Magia wojny i wojna magii świecie dawnych Słowian*, Wydawnictwo Chronicon, Wydawnictwo Muzeum Mitologii Słowiańskiej, Owidz, ss. 479.

Do wniosku została dołączona pełna dokumentacja, w tym PDF monografii, a także w wersji PDF trzy monografie naukowe i jedna popularno naukowa, artykuły naukowe i popularnonaukowe. Odnotowano również „Redakcje i rozdziały w monografiach”, „Załączniki” (dokumentacja dorobku naukowego z wyłączeniem publikacji – te w osobnych segregatorach) oraz „Wniosek habilitacyjny”, gdzie znajdują się: Wniosek przewodni, Dane wnioskodawcy, Kopia odpisu dyplomu doktorskiego, Autoreferat i Wykaz osiągnięć naukowych.

Od strony formalnej dokumentacja ta spełnia kryteria wymagane do przeprowadzenia oceny merytorycznej osiągnięcia naukowego dr. Kamila Kajkowskiego, a także jego aktywności naukowej i innych osiągnięć naukowo-badawczych, w tym form współpracy naukowej oraz dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego.

1. Sylwetka zawodowa i naukowa Habilitanta

Dr Kamil Kajkowski uzyskał tytuł magistra archeologii w 2004 roku w Instytucie Archeologii i Etnologii UMK w Toruniu, a następnie odbył tam studia podyplomowe z zakresu muzealnictwa Wydziale Sztuk Pięknych. W roku 2017 uzyskał stopień doktora w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN na podstawie dysertacji „Obrzędowość religijna Pomorzan we wczesnym średniowieczu. Studium archeologiczne”.

Od początku swej kariery zawodowej tj. od 2006 roku, związany jest w Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie, w który zatrudniony był na stanowiskach od asystenta muzealnego (2006), poprzez adiunkta (2010) do kustosa dyplomowanego (od 2023 r. samodzielny pracownik merytoryczny). W ciągu tych lat Habilitant dał się poznać jako konsekwentny badacz religii przedchrześcijańskich Słowian. Oprócz standardowych, podejmował kwestie mało znane bądź pomijane w studiach nad wierzeniami i kultem tych społeczności. Chodzi m.in. o archeologiczne świadectwa rewaloryzacji dawnych miejsc i przedmiotów kultu. Wiele uwagi poświęcał analizie opisów źródłowych czynności obrzędowych, a także treściom symbolicznym emblematów rodowych. Prezentował też nowe możliwości interpretacji ofiar zakładzinowych oraz innych przedmiotów związanych ze sferą wierzeniową. Wymienionym kwestiom poświęconych jest wiele spośród dołączonych do wniosku publikacji.

Istotnym wątkiem badawczym są dociekania Habilitanta nad eschatologią i obrzędkiem pogrzebowym dawnych Słowian. Nowość jego podejścia polega na analizie nie tylko źródeł pisanych, ale również materialnych świadectw styp i uczt, znaczenia grobów podwójnych i grupowych, kwestii otwierania i naruszania pochówków, szeroko rozumianych rytów około pogrzebowych, czy funkcji darów grobowych. Ta część osiągnięć zilustrowana została grupą publikacji przygotowanych we współautorstwie jak i samodzielnie.

O rozwoju naukowym Habilitanta świadczy wzrastająca liczba wydawanych drukiem publikacji. Składają się na nie monografie naukowe i popularno naukowe, rozdziały w

monografiach oraz artykuły w publikowane w czasopismach naukowych – łącznie ca 100 pozycji. Aktywności publikacyjne dr. Kajkowskiego dotyczą okresów przed jak i po doktoracie. Najnowsza praca jest wykazana we wniosku jako osiągnięcie naukowe stanowiące wniosku habilitacyjnego jest przedmiotem niniejszej opinii.

2. Ocena osiągnięcia naukowego zgłoszonego do postępowania habilitacyjnego

Jak już wspomniano, podstawę przewodu habilitacyjnego stanowi monografia „Magia wojny i wojna magii”, (Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Wspólna Ziemia” Wydawnictwo Chronicon, Owidz 2024, ss.479). Składa się na nią 12 rozdziałów oraz obszerna, licząca 106 stron bibliografia. Przedmiotem zainteresowań autora są praktyki zogniskowane wokół szeroko rozumianych działań militarnych dawnych Słowian, które poddano szczegółowej analizie i próbie interpretacji. Dodajmy, że część z nich to kwestie, które nie były dotąd przedmiotem dogłębnych dociekań archeologów. Podjęty temat ocenić należy jako istotny i oryginalny. Owe działania i praktyki nazwane umownie w pracy „magią wojny” uporządkowano tematycznie w rozdziałach, których tytuły oddają kolejne etapy życia wojowników, od inicjacji (rozd. III) po zabiegi dotyczące sposobów traktowania ciał poległych (rozd. XI). Każdy rozdział poświęcony został określonemu etapowi życia związanych (nie zawsze profesjonalnie) z wojaczką. Całość kończy podsumowanie, opatrzone tytułem „Słowianie i wojna”.

Dla celów analizy autor posiłkuje się szeroko zapisami źródeł pisanych jak i odwołaniami do takich dyscyplin jak archeologia, historia czy historia sztuki (por. rozdz. I, „Wojna, magia i Słowianie”, s. 5-13). W ślad za innymi badaczami przyjmuje, że wojna społeczności tradycyjnych może być postrzegana nie tylko jako starcie oręża, ale i również jako konflikt na poziomie ideowym „realizowany przez konfrontację symboli religijnych i zachowań magicznych (s.10). Tezę tę próbuje uzasadnić poprzez analizę praktyk wczesnośredniowiecznych Słowian w okresie od VI do XII wieku (s. 12). Zadanie jest ambitne i trudne, ponieważ towarzyszy mu rozległa perspektywa chronologiczna dotycząca ludu, który pojawia się w zapisach źródeł pisanych w różnych kontekstach w wielu częściach Europy, a w fazie najstarszej pozostawia po sobie niewiele świadectw kultury materialnej. Z tych powodów wiedza na ten temat opiera z znaczącej mierze na niejednoznacznych w wymowie zapiskach źródeł pisanych.

Habilitant, opierając się na doświadczeniach historyków-mediewistów i metodach analizy porównawczej podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim stopniu Słowianom znane było pojęcie losu i na ile mógł on wpływać na osiągnięcie statusu wojownika (rozdz. II, „Piętno wojownika”, s. 14-35). Analiza dostępnych źródeł i wyników dotychczasowych badań skłania go do wniosku, że dawne społeczności wierzyły w odniesieniu do poszczególnych osób we wpływ sił nadprzyrodzonych na przyszłe wydarzenia. Nierozstrzygniętą pozostaje natomiast kwestia, w jaki sposób owe siły były postrzegane. Punktem odniesienia tej części analizy są m.in. wyobrażenia antropomorficzne na rogowej oprawce odkrytej na grodzisku w Wiślicy, określane przez odkrywców mianem wił. W przekonaniu Habilitanta nawiązują one do istot nadprzyrodzonych określanych w literaturze przedmiotu mianem rodzanic. Koncepcja ta jest godna uwagi, aczkolwiek zastrzec trzeba, że przedmiotowe znalezisko pozostaje unikatowe w skali ziem polskich. Stąd przypisanie mu ściśle zdefiniowanych funkcji ze sfery wierzeniowej na obecnym etapie badań pozostaje domysłem, który trudno jest zweryfikować. Dlatego pytanie podstawowe dla tego rozdziału, czy przeznaczenie towarzyszyło przyszłym wojownikom od momentu ich poczęcia – wobec braku danych źródłowych pozostaje bez odpowiedzi.

Rozdział III („Inicjacje”, s. 36-48) poświęcony został zasadom wprowadzania młodych chłopców do świata dorosłych członków społeczności. Habilitant nawiązuje do znanych z przekazów kronikarskich dotyczących postrzyżyn, a na tym tle do ideowych treści związanych z obcinanymi włosami. Jak słusznie zauważa, był to jedynie wstęp do stawiania się wojownikiem, ponieważ rzeczywistych umiejętności adept nabywał poprzez zmagania wojenne bądź udział w polowaniach. Do tych aktywności odnosi się część przekazów źródłowych, w zdecydowanie mniejszym stopniu dane archeologii. Te ostatnie, przytaczane przez Habilitanta (s. 46), dotyczą wszakże nie Słowian lecz społeczności z Wysp Brytyjskich. Tym samym w ograniczonym stopniu stanowią one podstawę wnioskowania.

W rozdziale IV „Droga do drużyny” (s. 49-101) punktem wyjścia są młodzieńcze lata Bolesława Krzywoustego prezentowane w kronice Galla Anonima, w tym jego czynny udział jako dowódcy oddziału złożonego z rówieśników w wyprawach militarnych. Przeprowadzona analiza porównawcza pozwoliła przyjąć, że opisane wydarzenia można uznać za ciąg rytów inicjacyjnych księcia i członków jego drużyny. Autor bada też związki ideowe znajdujące wyraz w stroju, proporcach czy elementach uzbrojenia wojowników. Na tym tle więcej uwagi poświęca treściom symbolicznym ozdób broni i elementów rzędu końskiego. Teza, że niektóre z nich stanowiły markery identyfikacyjne i wypełniały funkcje emblematyczne wydaje się przekonująca. Dotyczy to m.in. okresu państwa pierwszych Piastów. Natomiast

kwestie dotyczące szczegółów wymiany ceremonialnej, wobec braku odpowiednich podstaw źródłowych nie przynoszą jednoznacznego rozstrzygnięcia.

Kolejny (V) rozdział zatytułowany „Broń święta i broń uświęcona” (s. 102-159) jest próbą opisanie treści symbolicznych zawartych w uzbrojeniu wojownika. Możliwości w tym względzie jest niewiele, ponieważ głównym punktem odniesienia są tu dane źródeł pisanych i nieliczna ikonografia. Co więcej, ta ostatnia odnosi się nie tyle do wojowników, co do wyobrażeń i rekonstrukcji bóstw słowiańskich z terenów słowiańszczyzny północno-zachodniej. Trudno przesądzać, które z podjętych w tym rozdziale wątków badawczych mają na tyle dostatecznie mocne podstawy, aby móc je skutecznie skorelować ze światem słowiańskich wyobrażeń, w tym mitologii. Brak też w dostępnym materiale archeologicznym punktów odniesienia dla koncepcji tzw. „boskiego oręża”.

Rozdział VI zatytułowany „Zamiast wojny” (s. 160-182) to skrupulatna analiza czynności podejmowanych w celu uniknięcia starcia na polu walki. Autor analizuje zapisane przekazami kronik (głównie *Povest Vremennyh Let*) paktów i umów gwarantowane mocą przysięgi. Wskazano, jak znaczącą rolę odgrywała w tych procesach broń oraz miejsce i okoliczności zawierania umów. Akcentowany jest mityczno-religijny charakter tych wydarzeń. Scenariusz tak naszkicowanych zdarzeń jest interesujący, choć trudno przesądzać, jak dalece i w jakim okresie, był on powszechny wśród Słowian.

W Rozdziale VII „Wola bogów” (s. 183-207) zamieszczono zapisy poświęcone czynnościom wybierania wodza na czas wyprawy wojennej. Podobnie jak w wielu innych społecznościach, dokonywało się to najpewniej na wiecu, w miejscu cieszącym się szczególnym uznaniem wojowników, a zapewne również sił nadprzyrodzonych. Wszystko to nadawało obradom sakralnego charakteru. Niestety, na temat sposobu wyłaniania wodza w Słowian wiadomo niewiele. Nieco więcej informują nas źródła pisane o woli bogów w odniesieniu do sanktuariów w Radogoszczy, Szczecinie i Arkonie – co zostało szerzej omówione w recenzowanej pracy (s. 190n.). Danych archeologicznych wspomagających proces wnioskowania w tym rozdziale wszakże nie znajdziemy. W ograniczonym stopniu brak ten rekompensują artystyczne rekonstrukcje obrzędów sprawowanych z udziałem wróżebnych koni (ryc. 23-25).

Kolejny – VIII rozdział pracy zatytułowany „Zanim poleje się krew” (s. 208-248) zawiera opis zdarzeń jakie miały miejsce przed rozpoczęciem zmagania bitewnych. Przedmiotem analiz są tu elementy mobilizacyjne (wici). Zdaniem Habilitanta przedmioty tego rodzaju mogły mieć formę lasek wieńczonych wyobrazeniami figuralnymi. Jest to prawdopodobne zważywszy na dostępne znaleziska archeologiczne, którym można przypisać

taką funkcję. W dalszej części dyskutowane są wojenne akcesoria takie jak proporce, godła bojowe czy sztandary. Podnoszone przy tym kwestie dotyczące znajdujących się na nich wyobrażeń pozostają w sferze domysłów. Cała ta część narracji, w tym dotycząca oprawy dźwiękowej (śpiewy, muzyka, udział kapłanów) opiera się na zapisach źródeł pisanych i szeroko rozumianych danych porównawczych odnoszących się do różnych obszarów i kręgów kulturowych.

Kontynuację kwestii poruszanych powyżej dostrzegamy w rozdziale IX „Bitewny zgiełk” (s. 256-277). Ciekawym wątkiem analizy pozostają w sferze ideowej pojedynki rozgrywane na planszach gier losowych. Takie zmagania z wysłannikami wroga miałyby wskazywać wynik przebiegu bitwy. Stąd niektóre z gier losowych zakwalifikowano do elementów o charakterze obrzędowo-magicznym. Autor wskazuje na odpowiednie znaleziska archeologiczne m.in. w pochówkach osób o wysokiej pozycji społecznej, gdzie występowały przybory do gier hazardowych. Są one obecne w różnych kręgach kulturowych, w tym na terenach wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyzny. Z „magią wojny” łączy też zachowania określane mianem szafu bitewnego. Wreszcie w tym samym nurcie umieścić należałoby znaki zwiastujące wynik bitwy.

Dla zilustrowania koncepcji sygnalizowanych w tej części publikacji wykorzystano różnej wagi świadectwa i przesłanki. Gros z nich bazuje na przekazach źródeł pisanych i studiach porównawczych. Słabością tej części analizy pozostaje brak czytelnej perspektywy chronologicznej. Ma to znaczenie ponieważ Słowianie (przynajmniej na wczesnych etapach ich historii) przedstawiani są w kronikach jako lud mało aktywny militarnie, walczący pieszo, bez specjalistycznego ekwipunku i nie dysponujący bronią zaczepną, na dodatek stanowiący co najwyżej oddziały pomocnicze u boku lepiej wyposażonych Germanów czy Awarów. Dopiero po ukonstytuowaniu się organizacji plemiennych i wczesnych państw, Słowianie tworzą oddziały konne i piesze pod wodzą lokalnych książąt.

Rozdział IX („Magia defensywna”, s. 278-303) dotyczy działań mających na celu ochronę wojowników. Poruszane są w nim różnorodne zagadnienia takie jak wały grodowe, czy zwyczaj umieszczania na umocnieniach rozmaitych przedmiotów. Analiza autora opiera się na dwóch elementach: treści wybranych kategorii zabytków oraz na zapisach kronikarskich. Innym dyskutowanym problemem są elementy magii indywidualnej identyfikowanej poprzez elementy wyposażenia, w tym formy amuletów i talizmanów. Wiele uwagi poświęcono aplikacjom, zawieszkom i innym znaleziskom, które mogłyby mieć związek z wojownikami i wojną. Zdaniem Habilitanta podobne treści mogły być łączone z miniaturowymi egzemplarzami uzbrojenia, zwłaszcza toporów, mieczów, strzał i włóczni.

Podjęto też próbę powiązania danych źródłowych z wybranymi znaleziskami pochodzącymi z odkryć archeologicznych. Kwestie te są godne uwagi, choć problem polega na tym, że większość przedmiotowych znalezisk pochodzi ze stanowisk osadniczych. Tym samym możliwości wnioskowania na temat ich treści i kontekstów symbolicznych są ograniczone.

Rozdział XI „Po bitwie” (s. 304-361) dotyczy zdarzeń jakie miały miejsce po zakończeniu działań wojennych. Więcej miejsca poświęcono sposobom traktowania jeńców, w tym tzw. wotywnego mordu, którego elementem była m.in. dekapitacja, pohańbienie pokonanych czy składanie w wodzie ofiar dziękczynnych z ludzi i elementów uzbrojenia. Te ostatnie znajdują więcej przesłanek w dostępnym materiale źródłowym choć interpretacja odkryć nie jest jednoznaczna. Nie wiemy też na ile odmiennie od własnych traktowano ciała pokonanych wrogów. Problem jest złożony ponieważ archeologia tylko w wyjątkowych przypadkach dostarcza odkryć pochówków masowych w kontekście pól bitewnych. Nieco lepiej jest w przypadku możliwości identyfikacji grobów wojowników, choć i w tym przypadku zgodzić należy się z opinią, że argument obecności przy szczątkach zmarłego elementów uzbrojenia nie może być przesądzający o statusie zmarłego. Natomiast pytanie czy Słowianie znali więcej niż jedną krainę zaświatową oraz czy jedną z nich było miejsce, do którego po śmierci udawali się wyłącznie ludzie związani z wojaczką, na obecnym etapie badań pozostaje otwarte. Rozdział XII zatytułowany „Słowianie a wojna” (s. 362-372) winien być raczej zatytułowany „Podsumowanie wyników badań” – bo taki jest jego charakter.

Z punktu widzenia zasadności diagnoz i interpretacji wyników niedostatkami recenzowanej pracy jest, jak już sygnalizowano wyżej, spłaszczona perspektywa chronologiczna. Epizodów dziejów Słowian z VI-VII w. z terenów naddunajskich nie da się porównać z organizacją polityczną i wyobrażeniami religijno-mitycznymi słowiańszczyzny połabskiej wieków XI i XII – pozostającej w polu głównych zainteresowań Habilitanta. W obydwu przypadkach inna jest też podstawa wnioskowania, w tym liczba i jakość zapisów źródłowych oraz dostępnych obserwacji materiałów archeologicznych. Stąd nie zawsze formułowane uogólnienia przyporządkować dają się do konkretnego miejsca i czasu. Słowianom północno-zachodnim nieobce było np. pojęcie świątyni i wizerunki bóstw, czego nie można powiedzieć o Słowianach choćby na terytoriach ziem polskich. Znacząca część wniosków autora opiera się na przekazach kronikarskich i szeroko rozumianych studiach porównawczych. Tym samym wiele spośród prezentowanych na stronach monografii koncepcji trudno jest poddać krytycznej weryfikacji.

Od strony redakcyjnej recenzowaną monografię wyróżnia mnogość przypisów. Bywa, że są one umieszczane w tych samych lub kolejnych, następujących po sobie zdaniach (np. s.

159, przyp. 188-190). W niektórych miejscach można odnieść (mylne moim zdaniem) wrażenie, że autor ma obawy w formułowaniu przekazu pisanego własnym tekstem. Wielokrotnie przypisy (bywa, że nazbyt obszerne) stanowią logiczny ciąg narracji podstawowego tekstu (np. s. 147, przypis 151; s. 153, przypis 175, s. 157 przyp. 185, itd.). Uważam, że część z nich z pożytkiem dla całości wywodu można było włączyć do tekstu. Zdziwienie budzi brak w tekście odwołań do ilustracji, choć są one (w jakim celu?) numerowane. Ponadto ich liczba i dobór na tle znanych mi innych publikacji, są wyjątkowo skromne i mało instruktywne (np. ryc. 23-25 – trzy razy artystyczne rekonstrukcje wróżebnego konia).

Do monografii dołączona została bogata bibliografia (s. 373-479). Ale w tym obszernym wykazie cytowanych prac brakuje na przykład odniesień do wydanej niedawno monografii autorstwa Pawła Szczepanika „Rzeczywistość mityczna Słowian północno-zachodnich i jej materialne wyobrażenia. Studium z zakresu etnoarcheologii religii” (Toruń 2020). Zaskoczenie jest tym większe, ponieważ publikacja ta dotyczy wyobrażeń mitycznych Słowian północno-zachodnich, zatem wiele zagadnień poruszanych przez obydwu autorów zazębia się ze sobą.

Uwagi powyższe nie zmieniają jednak opinii, że jako całość recenzowana monografia jest nie tylko interesującym, ale i wymiernym osiągnięciem naukowym. Poszerza bowiem wydatnie perspektywy poznawcze archeologa i stosowane schematy wnioskowania, ukazuje też nowe pola badań i stawia nowe pytania badawcze. Wszystko to zachęca czytelnika do własnych przemyśleń i krytycznych refleksji. Praca jest pisana wartkim językiem, stąd czyta się ją z zainteresowaniem.

3. Ocena dorobku naukowego nie włączonego w osiągnięcie habilitacyjne

Na dorobek ten składają się artykuły zamieszczone w czasopismach i rozprawy publikowane w wydawnictwach zwartych, dotyczące szeroko rozumianej problematyki religii przedchrześcijańskich Słowian. W okresie przed jak i po doktoracie uwagę zwracają liczne rozdziały w monografiach o zasięgu krajowym jak i międzynarodowym (odpowiednio: 24 i 22 pozycje). Widoczną grupę stanowią prace zamieszczone na łamach czasopism naukowych o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Przed uzyskaniem stopnia doktora ukazało się 37 takich pozycji (w tym 7 artykułów popularno-naukowych), a po uzyskaniu stopnia doktora kolejnych 17, w tym 4 popularno naukowe. Łącznie daje to znaczącą liczbę 100 publikacji. Na dorobek naukowy Habilitanta składają się też monografie. Przed

doktoratem opublikował on w roku 2010 (we współautorstwie) monografię o religii Pomorzan wczesnośredniowiecznych, oraz dwie kolejne dotyczące mitów, kultu i rytuału (2017) oraz obrzędowości Pomorzan wczesnośredniowiecznych (2019); w tym samym roku (2019) ukazała się publikacja popularno-naukowa o Bytowie w świetle archeologii.

Przegląd tematyczny tych prac i poruszanych w nich kwestii szczegółowych wskazuje na szeroki zakres zainteresowań badawczych Habilitanta, mieszczących się w obrębie szeroko rozumianej kultury symbolicznej dawnych Słowian. Znacząca ich liczba dotyczy świadectw archeologicznych rewaloryzacji dawnych miejsc i przedmiotów kultu, czynności obrzędowych, oraz tzw. markerów identyfikacyjnych. Analizowano też kwestie dotyczące ofiar zakładzinowych oraz innych znalezisk łączonych ze sferą wierzeniową. Oddzielną grupę stanowią publikacje na temat wierzeń i obrzędowości wczesnośredniowiecznych Słowian. Są to artykuły i rozprawy których podstawą są badania nad eschatologią i obrzędkiem pogrzebowym. W wielu z nich Habilitant porusza kwestie dotyczące archeologicznych świadectw styp i uczt, treści symbolicznych kryjących się pod zjawiskiem grobów podwójnych i grupowych, praktyk wtórnego otwierania i naruszania pochówków, rytów okołopogrzebowych, funkcji darów grobowych i wielu innych. Publikacja popularno-naukowa o Bytowie w świetle archeologii (Bytów 2019) jest zwięzłym ujęciem dziejów miasta od czasów najdawniejszych aż po wiek XX. Książka jest napisana komunikatywnym językiem, a jej zalety podkreślają liczne i pogładowe ilustracje.

Wymienione wyżej publikacje stanowią właściwe dopełnienie monografii wskazanej jako osiągnięcie habilitacyjne.

4. Ocena dorobku organizacyjnego, redakcje, staże, stypendia i wyjazdy naukowe

Dr Kajkowski realizował w latach ubiegłych zadania w macierzystej jednostce ponadto w krajowych i zagranicznych placówkach naukowych oraz instytucjach kultury. Spośród jednostek zagranicznych wymienić należy Christian-Albrechts-Universität w Kilonii (współpraca od 2021 r., w tym udział w będącym w trakcie realizacji projekcie badawczym). Wymieńmy też Eesti Kirjandusmuuseum w Tartu (długoletnia współpraca naukowa, w tym konferencje i publikacje) oraz Inštitut za Slovensko Narodopisje, Ljubljana (współpraca naukowa od 2013r.)

Spośród jednostek o znaczeniu krajowym podkreślić można współpracę z Działem Archeologii Muzeum w Koszalinie (badania wykopaliskowe, prace dokumentacyjne, projekty dotyczące przedchrześcijańskich wierzeń Słowian oraz wydarzeń muzealnych), Muzeum

Archeologiczne w Gdańsku (współpraca od 2016 r., w tym opracowywanie materiałów źródłowych, przygotowanie wystaw, konferencje, itp.) oraz Fundację Relicta w Poznaniu. (udział w grantach badawczych w latach 2021-2024). Odnotować warto też współpracę Habilitanta z muzeami regionalnymi, w tym w Wągrowcu (udział w projektach badawczych), Mitologii Słowiańskiej w Owidzu, (wykłady, udział w projektach badawczych, konsultacje popularyzatorskie i edukacyjne) oraz Muzeum Śremskie w Śremie (udział w projekcie badawczym). Dr Kajkowski był też współorganizatorem trzech międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych przez Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie (lata 2012, 2014, 2017). Przygotował też i współorganizował ponad 50 ekspozycji muzealnych wystawianych w Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie, w tym 4 według własnego scenariusza. W latach 2010-2020 był członkiem zespołu redakcyjnego periodyku „Nasze Pomorze. Rocznik Muzeum Zachodniokaszubskiego w Bytowie”. Prace redakcyjne Habilitanta obejmowały również (we współpracy z L. Gardelą) wydanie kilku znaczących rozpraw pokonferencyjnych o zasięgu międzynarodowym, takich jak „Head motif” (2012), „Limb & bones” (2015) czy „Animals and animated Objects” (2023).

Działalność dydaktyczna Habilitanta obejmuje wykłady i lekcje muzealne poza placówką macierzystą. Były to wykłady popularnonaukowe (m.in. w Słupsku, Owidzu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wolinie itd.) oraz lekcje historii adresowane do różnych środowisk. Działalność popularyzatorska obejmuje też wywiady i konsultacje udzielane dla portali internetowych. Był też recenzentem publikacji wydawanych przez IAE PAN. Za prowadzoną działalność popularyzatorską i naukową w 2022 r. został uhonorowany nagrodą burmistrza Bytowa.

Przedstawione wyżej osiągnięcia są różnorodne i zasługujące na uwagę, a ich zasięg często wykracza poza odbiorców regionalnych czy krajowych. Nieco skromniej przedstawiają się niektóre aktywności Habilitanta na forum nauki zagranicznej. Chodzi zwłaszcza o odniesienia do takich zagadnień jak stypendia naukowe, dydaktyka uniwersytecka czy naukowe staże zagraniczne. Na takim stanie ciąży niewątpliwie miejsce zatrudnienia dr. Kajkowskiego, jakim pozostaje muzeum regionalne i wynikające stąd zobowiązania wobec pracodawcy. Jeżeli zatem oceny dokonamy z tej perspektywy, to osiągnięcia Habilitanta na tym polu uznać należy za wystarczające. Jego ambicji i pasji badawczej przypisać należy rzadki w realiach naszego kraju przykład zmierzenia się pracownika niewielkiego muzeum z zadaniami, których adresatem są pracownicy instytutów naukowo-badawczych.

5. Podsumowanie i wnioski końcowe

Dorobek dr. Kajkowskiego cechuje ściśle zdefiniowana problematyka badawcza, której pozostaje wierny od początku kariery zawodowej. Choć kwestie dotyczące świata wierzeń i kultury symbolicznej Słowian od lat są przedmiotem zainteresowań, to wiele spośród poruszanych przez niego zagadnień należy do rzadko poruszanych, a tym bardziej szczegółowo analizowanych przez archeologów. Dlatego publikacje Habilitanta w postaci licznych prac naukowych i popularno-naukowych, a nade wszystko przedstawiona do oceny monografia stanowią znaczący wkład w dyscyplinę. Pozytywnie oceniam też jego dorobek organizacyjny, w tym włączania wyników prowadzonych do obiegu naukowego i społecznego. Autor posiadał rzadką umiejętność łączenia kompetencji pracownika muzealnego z działalnością przysługującą pracownikom jednostek naukowo-badawczych. Dlatego ocena naukowej samodzielności Habilitanta – co jest istotą przewodu habilitacyjnego, nie budzi w przekonaniu piszącego te słowa wątpliwości.

Podsumowując stwierdzam, że przedstawione mi do oceny osiągnięcie naukowe oraz pozostała aktywność naukowa spełniają wymogi stawiane w art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742, tekst jednolity) w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Dlatego pozytywnie opiniuję wniosek o nadanie dr. Kamilowi Kajkowskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie archeologia i wnoszę o dopuszczenie go do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Warszawa, 4.02.2025

DZIEKAN
Wydziału Archeologii
prof. dr hab. Andrzej Michałowski

Podpisany certyfikatem
wystawionym dla Andrzej Buko
(Certyfikat kwalifikowany
podpisu). Utworzony w dniu:
2025-02-04 20:24:37 +0100

prof. dr hab. Andrzej Buko

